НАДРУКОВАНО: Історія політичної думки: навчальний енциклопедичний словник довідник для студентів ВНЗ І-IV рівнів акредитації / За наук. ред. д-ра політ. н. Хоми Н. М. – Львів : «Новий Світ – 2000», 2014. – С.634-635

Тіто Йосип Броз (хорв. *Josip Broz Tito*, ім'я при народженні - *Josip Broz;* 25.05.1892, Кумровець (Австро-Угорщина) – 04.05.1980, Любляна, Словенія, Югославія) – політ. і парт. діяч, ідеолог, президент Соц. Федерат. Респ. Югославія (СФРЮ). Народився в сел. родині, рано почав працювати. Брав участь у Першій світ. війні; перебував в Росії як полонений (1915-1920). Після повернення до Югославії вступив до комуніст. партії, обраний її ген. секретарем (1938). Під час Другої світ. війни керував Нар.-визв. армією Югославії. Після звільнення Югославії протягом 35 років керував країною як прем'єр-міністр, а з 1953 р – як президент.

Основні праці: «Національне питання і революція» (1977), «Самоуправління» (1977), «Незалежність і сучасний світ» (1982)

Т. є автором нац. варіанту комуніст. доктрини, який сформувався в цілісну концепцію у 1940-1960-х рр. і став підґрунтям для проведення внутр. і зовн. політики комуніст. урядом СФРЮ. Оригін. назва політ.доктрини та політ. практики **Т.** - «*самоврядний соціалізм*»; по смерті **Т**. за нею закріпилася назва *тітоїзм*. Хоча в основі тітоїзму є синтез окремих положень фабіанства з екон. та політ. теорією марксизму, він суттєво відрізняється від ленінізму й ін. комуніст. вчень, що викликало тривалий політ. конфлікт між **Т**. та Й.Сталіним (1948-1953). **Т.** вважав, що шляхи побудови соціаліст. сусп-ва кожна країна повинна визначати самостійно відповідно до своїх культ.-істор., екон. та ін. особливостей.

Характерні риси тітоїзму: 1) створення моделі соціалізму, яка дозволяє прив. власність на засоби вир-ва; 2) відмова від централіз. управління економікою, існування безробіття та трудової еміграції; 3) обмеження влади комуніст. партії за збереження однопартійності; 4) розвиток самоуправління трудових колективів для завоювання політ. лояльності населення та підвищення ефективності вир-ва; 5) у сфері зовн. політики – орієнтація на Рух неприєднання, лавірування між двома надд-вами у добу «холодної війни», екон. співпраця з капіталіст. д-вами (зокр., отримання кредитів); 6) збереження монополії д-ви в інформ. просторі; 7) послаблення д-вного контролю за сферою культури (з поч. 1960-х рр.). У сфері нац. політики вихідна теза тітоїзму – поступове нівелювання нац. відмінностей і створення нового етносу – югославів. Існуючі суперечності між окр. республіками та автоном. краями СФРЮ замовчувалися, представники нац. політ. опозицій були репресовані. Результатом втілення доктрини тітоїзму стало створення у СФРЮ авторит. режиму з культом **Т.,** причому політ. міфологізація постаті **Т.** була обумовлена не лише діяльністю пропагандистського апарату, а й харизмою цього політика.

Недостатня розробка низки екон. і нац. аспектів тітоїзму ще за життя **Т.** призвела до кількох екон. і політ. криз у СФРЮ. Одразу по смерті **Т.** почалася ревізія його вчення, яка виявила його непридатність у нових сусп.-політ. умовах. На думку суч. дослідників, саме практика відмови від вирішення нац. протиріч, властива внутр. політиці **Т**., послужила одним із чинників, що обумовили лавиноподібний характер розпаду СФРЮ на поч. 1990-х та гром. війну між її кол. республіками. Після тривалого періоду негативізму на адресу **Т**., нині в окремих д-вах, що виникли після розпаду СФРЮ, спостерігається певне відродження інтересу до ідеолог. спадщини **Т**.

Література: Матонин Е. Иосип Броз Тито / Е. Матонин. – М. : Молодая гвардия, 2012. –. 464 с. Матьовка Л.М. Радянсько-югославський конфлікт (1948-1956 рр.): передумови, етапи і наслідки. Автореф. дис… канд. іст. наук: 07.00.02 / Л.М. Матьовка/

Ужгородський національний університет. – Ужгород, 2007. – 20 с. Тито Й. Б. Избранные военные произведения / Й. Б. Тито. – М. : Изд-во полит. л-ры, 1973. – 364 с.; Тито Й. Б. Избранные статьи и речи (май 1941 г. — октябрь 1979 г.) / Й. Б. Тито. – М. : Изд-во полит. л-ры, 1987. – 646 с. Уэст Р. Иосип Броз Тито. Власть силы / Р. Уэст. – Смоленск : Русич, 1998. – 512 с. Шахін Ю.В. Й.Броз-Тіто про соціальну напруженість в Югославії у 1955 – 1956 рр. // Записки історичного факультету Одеського національного університету ім. І.І.Мечникова/ Ю.В .Шахін. – Вип.13. – Одеса, 2003. – С.196-206. Шахін Ю.В. Еволюція економічної політики Федеративної Народної Республіки Югославії (1947-1961 рр.) Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / Ю.В.Шахін/ Одеський національний університет імені І.І.Мечникова. - Одеса, 2005. – 20 с.

О. Шерман